

Radoslav Katičić:
*Na kroatističkim raskrižjima, Hrvatski studiji
Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2011., 331 str.*

Drugo izdanje knjige akademika Radoslava Katičića *Na kroatističkim raskrižjima* objavljeno je kao četvrta knjiga *Biblioteke Croaticum* Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Prvo izdanje pojavilo se 1999. godine. Budući da je bilo rasprodano, javila se potreba za novim izdanjem, koje je ponešto promijenjeno u odnosu na prvo. U *Predgovoru drugome izdanju* (str. 7.—8.) Stanislav Tuksar pojašnjava najvažnije razloge koji su bili povod novomu izdanju — od kvalitetne nadogradnje i profiliranja Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, preko uspostave doktorskih studija (među njima i kroatologije), pa sve do službenoga priznanja kroatologije kao zasebnoga znanstvenoga područja.

Riječ je o knjizi u kojoj su »skupljeni članci posvećeni povijesti hrvatske kulture, pismenosti i književnosti koji su nastajali tijekom osamdesetih i devedesetih godina«, kako navodi R. Katičić u *Predgovoru* (5.—6.) prvomu izdanju, a objavljenom i u drugom. Iako se u naslovu spominje »kroatistika«, pogriješno bi bilo pretpostaviti da je ova knjiga namijenjena jedino studentima hrvatskoga jezika. Svojom širinom i sveobuhvatnošću najprimjerenija je studentima hrvatske kulture, odnosno kroatologije, kojoj je kroatistika kao znanost o hrvatskom jeziku bitna sastavnica. Stoga je samorazumljivo to što su Hrvatski studiji izdavač i novoga izdanja. Studij kroatologije, kao temeljni studij Hrvatskih studija, ovom knjigom dobio je prvu sintezu onoga što bi na takvu studiju trebalo proučavati.

Drugo izdanje knjige donosi dvije nove rasprave: *Kroatistika na slavističkom obzorju* (9.—27.) i *Glavna obilježja hrvatske kulture* (29.—38.). Budući da su upućeniji čitatelji već upoznati s ostalim raspravama koje su objavljene i u prvom izdanju knjige, ovdje ćemo se osvrnuti na novoobjavljene rasprave.

U prvom tekstu, kako kazuje i njegov naslov, autor se bavi položajem hrvatskoga jezika i kroatistike u okviru slavistike. U povijesnom presjeku predočuje se razvoj slavistike od samih početaka XIX. stoljeća s naglaskom na sistematizaciju slavenskih naroda i jezika u radovima prvih proučavatelja i utemeljitelja slavistike A. Schlözera, J. Dobrovskoga, J. Kopi-

tara, P. J. Šafarika, čija su mišljenja ostala utjecajna u slavističkom svijetu djelomice sve do današnjih dana. Katičić na fascinantan način predočava nastanak uvriježenih, no netočnih stavova o hrvatskom jeziku u začetcima slavističke znanosti. Oni su se tijekom vremena teško i sporo mijenjali jer su im se uzroci bili zaboravili. Predočavajući te razvoje, Katičić jasno i uvjerljivo ocrta gdje se i kako “izgubila” kroatistika na slavističkom obzorju slavističkih utemeljitelja te kako je potonjim djelovanjem sljedbenika Vuka Stefanovića Karadžića koncem XIX. stoljeća ukalupljena u okviru serbokroatistike.

Na tu uvodnu raspravu drugoga izdanja skladno se nadovezuju filološki tekstovi pretiskani iz prvoga izdanja, od kojih se posebno ističu tekstovi *Izvešće Marina Temperice i začetci standardizacije hrvatskoga jezika* (185.—195.) te *Matija Petar Katančić i početci novoštokaavskog standardnog jezika u Hrvata* (221.—238.). Iako je uvodna rasprava nastala nakon dviju spomenutih, stavljena je na početno mjesto jer objašnjava svu kompleksnost povijesnoga razvitka hrvatskoga jezika kroz ranoslavistička poimanja naroda i nacije, dok su upravo druga dva teksta dokaz da je postojao posve drukčiji razvoj i poimanje hrvatske pismenosti na koji se XIX. stoljeće moglo jedino nadovezati (a ne niknuti ni iz čega) sa svojim rješenjima.

Drugom raspravom Katičić opisuje kulturne okvire hrvatskoga naroda u interakciji s drugim kulturama i narodima. Njegov je stav da nijedna kultura nije samonikla i lišena utjecaja drugih kultura, odnosno da je ono što određuje neku kulturu (uz stvaralaštvo dotičnog naroda), prožimanje s drugim kulturama kojima daje, ali od kojih i uzima, bitne elemente za izgradnju vlastitoga identiteta. Ta sposobnost posuđivanja tuđih elemenata i njihovo spajanje s domaćim u jedno, čini kulturu nekoga naroda bogatijom i raznovrsnijom. Hrvatska kultura, kao uostalom i hrvatski narod, smještena na sjecištu civilizacijskih dodira (bilo onih zapadnoga i istočnoga kršćanstva, ili onih kršćanstva uopće i islama), mogla je opstati jedino upijajući elemente svih tih kultura, a dajući im — na kraju — svoj hrvatski potpis. I tu je njezina veličina. Zadržala je vlastiti identitet ugrađujući dijelove drugih identiteta.

Treba spomenuti i raspravu koja je predstavljena pri otvaranju Hrvatskih studija 18. listopada 1993. godine, pod naslovom *Pisma pape Ivana X. od 925. i osnovne koordinate početaka hrvatske kulture* (77.—89.). Ta je rasprava osobito poticajna studentima hrvatske kulture i duboko je ukorijenjena u sâm njihov studij. Katičić, na temelju tih pisama, postavlja koordinate početaka hrvatske kulture koje su nezaobilazne pri iole ozbiljnijem proučavanju povijesti hrvatskoga naroda, a posebice na sveučilišnom studiju koji se bavi tom problematikom.

U ostalom dijelu knjige obrađuje se širok raspon tema, od početaka hrvatske pismenosti, do renesanse, Marulića, Kašića pa sve do Strossmayera, Šenoe, Jagića i Krleže. Katičić pri tomu uspješno povezuje cjelokupni kulturni identitet hrvatskoga naroda u jednu cjelinu, tako da je vidljiva njegova iznimna erudicija i visoko razvijeno umijeće pisanja.

Iako je ova knjiga namijenjena prvenstveno studentima kroatistike i kroatologije i inim stručnjacima, ona i laicima na prihvatljiv i blizak način pojašnjava hrvatski kulturno-jezični razvitak, odnosno ono što našu jezičnu kulturu čini različitom i posebnom u odnosu na druge kulture. Ta će knjiga svakako odlično poslužiti ne samo kao priručni udžbenik za studij kroatologije, koji je njom, i to već svojim prvim izdanjem, dobio udžbeničku sintezu razvitka hrvatske jezične kulture od doseljenja Hrvata pa do naših dana.

Matijas Baković

